

แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ การบริหารจัดการน้ำของประเทศ

โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำแผนที่นำทางการวิจัยประเด็นวิจัยยุทธศาสตร์
เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ น้ำ ที่ดิน และการจัดการสิ่งแวดล้อม”
ครั้งที่ 2/2557 วันพฤหัสบดีที่ 14 สิงหาคม 2557 ณ ห้องบุษบา ชั้น 1 โรงแรมแมนดาริน
ถนนพระราม 4 เขตบางรัก กทม. 10500

ประเด็นนำเสนอ

- วิวัฒนาการของการจัดการน้ำ
- กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ร่างกฎหมายทรัพยากรน้ำ
- โครงสร้างของร่างกฎหมาย
- คำถามสำคัญ

การจัดการน้ำในอดีต

- พระราชบัญญัติรักษาคลอง รัตนโกสินทรศก 121 และพระราชบัญญัติสำหรับกำจัดผักตบชวา พุทธศักราช 2456
- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือว่าน้ำในทางน้ำที่ประชาชนใช้ร่วมกันนั้นเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

การใช้น้ำเพื่อการเกษตร

- พระราชบัญญัติค้ำนาและคูนา พุทธศักราช 2484 ถูกยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติค้ำและคูน้ำ พ.ศ. 2505
- พระราชบัญญัติการชลประทานราษฎร์ พุทธศักราช 2482
- พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช 2485

น้ำบาดาล

- พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ควบคุมการเจาะและใช้น้ำใต้ดินซึ่งต้องขออนุญาต
- แต่กฎหมายใช้ควบคุมเฉพาะน้ำใต้ดินซึ่งอยู่ลึกในระดับที่รัฐมนตรีกำหนดที่เรียกว่า “น้ำบาดาล” ไม่มีคลุมใช้น้ำใต้ดินในบริเวณที่ยังไม่ถือว่าเป็นน้ำบาดาล

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พุทธศักราช 2456
พระราชบัญญัติจัดรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. 2517
พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติการ
ประมง พุทธศักราช 2490 พระราชบัญญัติการประปานคร
หลวง พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติการประปาส่วนภูมิภาค
พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติรักษาคลองประปา พ.ศ. 2526
พระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.

2511

- พระราชบัญญัติการพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน พ.ศ. 2535
พระราชบัญญัติการประกอบกิจการพลังงาน พ.ศ. 2550
พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 พระราชบัญญัติ
โรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ.
2522 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ
เรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535

- พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำมีมากโดยมิได้มีหน้าที่โดยตรง ลำดับความสำคัญของการใช้น้ำแต่ละประเภทยังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้น้ำเมื่อมีความขาดแคลนเกิดขึ้น

การปฏิรูประบบราชการ

- การปฏิรูประบบราชการและการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ในปี พ.ศ. 2545 เกิดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการตั้งกรมทรัพยากรน้ำ และกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ทำให้การจัดการน้ำอยู่ในความรับผิดชอบของ 2 กระทรวง คือ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมทรัพยากรน้ำ และกรมทรัพยากรน้ำบาดาล กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ

- มีความพยายามในการยกร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ขึ้นหลายครั้ง เพื่อให้การใช้ การพัฒนา การจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำเป็นไปอย่างมีระบบ
- ในขณะที่ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยทรัพยากรน้ำ ได้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 เป็นต้นมาถึงฉบับปี พ.ศ. 2550

ร่างกฎหมายทรัพยากรน้ำ (ระหว่างปี 2550-2554)

- ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ของคณะกรรมการการวิสามัญฯ เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวาระการประชุมครั้งที่ 74/2550 (วันที่ 21 ธันวาคม 2550) แต่ยุติการประชุมก่อน จึงมิได้รับการพิจารณา (นายศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช ประธานฯ)
- ร่างพระราชบัญญัตินโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ของคณะกรรมการการวิสามัญฯ พิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาน้ำ สภาผู้แทนราษฎร พุทธศักราช 2551 (นายเสนาะ เทียนทอง ประธานฯ)

- ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ของคณะทำงาน ภายใต้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ปี 2553 (นายสันติ บางอ้อ ประธานฯ)
- ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ของคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สภาผู้แทนราษฎร ปี 2554 (พลเอก สมชาย วิชาญวงศ์ ประธานฯ)

หลักการและเหตุผล

- ควบคุมการใช้น้ำจากแหล่งน้ำสาธารณะ
- วางหลักเกณฑ์และมาตรการในการรับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน
- การป้องกันและแก้ไขปัญหาวิกฤตน้ำ
- กระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มน้ำ
- จัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำในระดับชาติ ระดับดำเนินการ และระดับกลุ่มน้ำ รวมทั้งส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรผู้ใช้น้ำ

โครงสร้างของร่างกฎหมาย

- ⇒ หมวด 1 แหล่งน้ำสาธารณะ
- ⇒ หมวด 2 สิทธิในน้ำ
- ⇒ หมวด 3 องค์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
 - ส่วนที่ 1 คณะกรรมการนโยบายทรัพยากรน้ำแห่งชาติ
 - ส่วนที่ 2 คณะกรรมการอำนวยการทรัพยากรน้ำ
 - ส่วนที่ 3 ลุ่มน้ำและคณะกรรมการลุ่มน้ำ
 - ส่วนที่ 4 องค์กรผู้ใช้น้ำ
 - ส่วนที่ 5 กองทุนทรัพยากรน้ำ

- ⇒ หมวด 4 นโยบายทรัพยากรน้ำ
- ⇒ หมวด 5 การจัดสรรน้ำและการใช้น้ำ
- ⇒ หมวด 6 การบริหารจัดการน้ำในสภาวะวิกฤต
- ⇒ หมวด 7 การอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำ
- ⇒ หมวด 8 การควบคุมและตรวจตราทรัพยากรน้ำ
- ⇒ หมวด 9 ความรับผิดชอบทางแพ่ง
- ⇒ หมวด 10 บทกำหนดโทษ
- ⇒ บทเฉพาะกาล

คำถามสำคัญ

- กฎหมายตบโจทย์การจัดการน้ำทั้งระบบ ?
- สิทธิในน้ำและการจัดลำดับความสำคัญ
- ค่าใช้น้ำ ค่าบริหารจัดการน้ำ
- การผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ
- การจัดการน้ำระหว่างประเทศ
- การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ความสัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรอื่น

ขอบคุณที่ให้ความสนใจครับ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อิทธิพล ศรีเสาวลักษณ์

ผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานการศึกษานโยบายที่ดิน
สนับสนุนโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

E-mail eathipol@gmail.com

โทร 02-2182017 Fax 02-2182018

มือถือ 081-6126922

